

INFORMATION TILL UNGA BROTTSOFFER

BROTTSOFFERJOUREN
RIKOSUHRIPÄIVYSTYS

BROTTSOFFERJOURENS GUIDER ● 8 (2026)

INNEHÅLL

Hur gör jag en brottsanmälan?	4
Vad är en förundersökning?	5
Vad betyder besöksförbud?	6
Vad händer vid en medling?	7
Vad är åtalsprövning?	7
Hur behandlas ett brottmål i rätten?	8
Hur vet jag när rättegången äger rum?	8
Vem närvarar vid en rättegång?	9
Vad gör jag vid en rättegång?	10
När och var får man ett avgörande i rättegången?	11
Rättssalen	12–13
Varför behöver jag ett rättegångsbiträde och var anlitar jag ett sådant?	14
Vilken typ av skadestånd kan jag kräva?	15
Vad händer om gärningsmannen inte betalar skadeståndet?	15
Vad kostar allt detta?	16
Var kan jag få hjälp?	16–17
Behandling av brottmål i en rättsprocess	18

INFORMATION TILL UNGA BROTTSOFFER

Brottsofferjourens guider 8, 2022
(Uppdaterad 2026)

Illustrering: Susanna Alanne / Tussitaikurit ▪ Layout: GS Oy Peippo
Tryckeri: Suomen Uusiokuori, Somero 2026

Befolkningsförbundet har deltagit i produktionen av den ursprungliga guiden.
Arbetsgrupp: Jaana Koivukangas, Kirsi Porras, Tiina Rantanen.

Verksamheten stöds av:

OIKEUSMINISTERIÖ
JUSTITIEMINISTERIET

VILKEN NYTTA KAN DU HA AV DEN HÄR GUIDEN?

Den här guiden är avsedd för dig som har utsatts för ett brott. Rättsprocessen inleds då polisen får kännedom om brottet. Guiden tar upp sådant som är viktigt för brottsoffret i en rättsprocess, såsom brottsanmälan, polisens förundersökning inklusive förhör, åklagarens åtalsprövning, eventuell medling och rättegång. Allt detta tar minst några månader eller ofta över ett år och ibland även ännu längre.

Att genomgå en rättsprocess är ofta en ny och konstig situation. Det är lättare om du vet vad som kommer att hända och om du känner till dina rättigheter.

Syftet med guiden är att de dig information och hjälpa dig förstå behandlingen av ditt fall i en rättsprocess. I slutet av guiden hittar du viktiga kontaktuppgifter där du kan få stöd och hjälp.

HUR GÖR JAG EN BROTTSANMÄLAN?

Om du har blivit utsatt för ett brott ska du göra en brottsanmälan till polisen som kommit till platsen, vilken polisinrättning som helst (**poliisi.fi**) eller på nätet. Någon annan kan också göra anmälan åt dig. Gör brottsanmälan så fort som möjligt.

Du kan göra en brottsanmälan även om gärningsmannen är under 15 år. Gärningsmannen måste ersätta skadan som hen orsakat även om en person under 15 år inte har straffansvar för sitt brott i rätten.

Om du vill kan du be om en stödperson som följer med dig till polisinrättningen, medlingen och rättegången. Stödpersonen kan vara en stödperson från Brottsofferjouren (RIKU) eller en annan vuxen som står dig nära. Brottsofferjouren kan hjälpa dig och ge dig stöd i de olika skedena av rättsprocessen samt i andra saker relaterade till brottet: **riku.fi**.

Om det handlar om ett vålds- eller sexualbrott ska du uppsöka läkare så fort som möjligt. Förutom att skadorna behandlas är det viktigt att en läkare konstaterar även mindre skrubbsår och blåmärken. Du behöver ett läkarintyg vid en eventuell rättegång. Polisen ber senare om läkarintyget med ditt tillstånd.

Polisen finns även på olika sociala mediekanaler (**poliisi.fi/some**).

VAD ÄR EN FÖRUNDERSÖKNING?

I en förundersökning går man igenom vad som har hänt, vilka parterna i målet är och vilka skador som brottet har orsakat.

Polisen kallar in den brottsmisstänkta och brottsoffret samt eventuella vittnen till separata förhör och samlar in annat bevismaterial. Som brottsoffer kallas du målsägande. Vanligtvis kommer kallelsen till förhör senare per telefon eller brev.

Under förhöret ber polisen dig berätta med egna ord vad som har hänt. Berätta allt du kommer ihåg, även detaljerna fast du inte tycker att de känns viktiga. Vid behov ställer polisen fler frågor. Du måste absolut tala sanning. Samma saker kan även tas upp senare i rättegången. Det beror på brottet och din ålder om du är tvungen att personligen närvara vid rättegången. Personer under 15 år kallas inte till rättegång. I vissa fall kan förhör spelas in på video och videon kan användas vid rättegången.

Du har rätt att använda ditt modersmål eller ett annat språk som du förstår vid förhöret. Då polisen kallar dig till förhör kan de be dem beställa en tolk om du behöver en sådan. Dina vårdnadshavare har oftast rätt att vara med vid förhöret. Dessutom kan en stödperson och en socialarbetare vara med vid förhöret.

Polisen frågar om du kräver straff för gärningsmannen. Om det handlar om ett målsägandebrott och du kräver straff för gärningsmannen kan polisen inleda en förundersökning. Ett målsägandebrott är ofta ett lindrigare brott och det är ofta brottsoffret som bestämmer om en förundersökning ska inledas. Om det handlar om ett brott som faller under allmänt åtal kan polisen undersöka brottet oavsett offrets vilja. Sådana brott är oftast våldsbrott och andra allvarliga brott.

Man frågar dig också om du vill ha skadestånd för skadan som orsakats dig, till exempel för fysiska skador eller för egendom som gått sönder eller stulits i samband med händelsen Det lönar sig att svara ”ja” på frågan om du vet att du orsakats skada. Vid vissa brott har offer dessutom rätt att få ersättning för psykiskt lidande.

Polisen sätter ihop ett förundersökningsprotokoll av brottsanmälan, förhören och annat material som samlats in. Polisen skickar det till åklagaren som beslutar om hur man går vidare.

VAD BETYDER BESÖKSFÖRBUD?

Om du är orolig för din säkerhet kan du ansöka om besöksförbud mot den person som hotar eller trakasserar dig. Om du är under 18 år behöver du dina föräldrars eller din vårdnadshavare tillstånd eller så kan de ansöka om det åt dig. Med ett besöksförbud kan man förbjuda en annan person från att närma sig eller på något annat sätt kontakta dig. Förbudet ansöks hos tingsrätten och gäller i högst ett år.
I brådskande ärenden ska du kontakta polisen.

VAD HÄNDER VID EN MEDLING?

Du kan tillfrågas om du är villig att delta i en medling i brottmålet. Då träffar du gärningsmannen på en medlingsbyrå i närvaro av opartiska frivilliga medlare. Under mötet diskuterar ni det som har hänt, vilka känslor det väckt och ersättning av skadorna.

Det är frivilligt att delta i en medling och du kan ställa in den när som helst. Om du är under 18 år behöver du dina föräldrars eller din förmyndares tillstånd till medlingen. Om ni når en förlikning kan det hända att det inte blir någon rättegång (**www.thl.fi/sovittelu**).

VAD ÄR ÅTALSPRÖVNING?

I en åtalsprövning går åklagaren igenom förundersökningsprotokollet från polisen och beslutar om åtal ska väckas mot gärningsmannen. Om åklagaren väcker åtal behandlas ärendet i tingsrätten. Vid lindrigare brott, till exempel vid vissa egendomsbrott, kan klagaren kan även utfärda böter eller besluta om åtalseftergift. Då behandlas inte ärendet i rätten. Grunden till åtalseftergift, alltså att inte väcka åtal, kan till exempel vara brist på tillräckliga bevis, att man nått en förlikning eller att åklagaren anser att brottet är lindrigt.

HUR BEHANDLAS ETT BROTTMÅL I RÄTTEN?

Ett brottmål kan behandlas antingen i skriftligt förfarande eller i en muntlig rättegång. Alla parter måste samtycka till ett skriftligt förfarande. Då kallas inte någon till rätten utan domaren avlägger en dom baserat på det skriftliga materialet. Ett brott som har begåtts av en person under 18 år kan inte behandlas i ett skriftligt förfarande. Skriftligt förfarande kan inte heller användas om det brott som åtalet gäller är så allvarligt att det kan leda till ett fängelsestraff på mer än fyra år.

HUR VET JAG NÄR RÄTTEGÅNGEN ÄGER RUM?

Om tingsrätten ordnar en muntlig rättegång i ärendet underrättas du om detta. Om du måste närvara på plats kallas du vid vite. Giltigt skäl för frånvaro är en sjukdom som konstaterats av läkare och som gör att du inte kan delta i rättegången. Om du yrkar på skadestånd i ärendet är det bra att lämna dessa till tingsrätten på förhand även om du inte blivit ombedd att göra det.

Senast i det här skedet bör du anlita ett rättegångs-biträde som hjälper dig i skadeståndS- och rättegångsfrågor.

VEM NÄRVARAR VID EN RÄTTEGÅNG?

Oftast ombeds personer som har fyllt 15 år att komma till domstolen och med egna ord berätta om det som har hänt. I vissa fall, till exempel vid sexualbrott, kan en minderårigs berättelse spelas in på video redan under polisförhöret och användas som bevis i domstolen. Då behöver du inte komma till rättegången för att höras.

Om du inte vill möta den åtalade i rättssalen ska du berätta det på förhand för ditt rättegångsbiträde eller din stödperson. Vanligtvis kan en skärm ställas upp som insynsskydd i tingsrättens sessionssal och ett separat väntrum ordnas.

Vid rättegången går man grundligt igenom det som hänt. Rättens ordförande är en lagfaren domare som leder rättegången, fördelar ordet och avlägger domen, antingen själv eller tillsammans med nämndemännen. Nämndemännen behöver inte ha någon juridisk utbildning. Rättegångsbiträdena, dvs. juristerna, ser till att man lyssnar på både offret och den anklagade. Åklagarens uppgift är att visa att brottet har skett och att den anklagade har utfört det. Den anklagade, dvs. den svarande, är personen som anklagas för brottet. Den anklagade har kallats till rättegången för att svara på anklagelserna.

Vittnena har kallats till rättegången för att berätta allt de vet om det som skett. Vittnena är bara närvarande i rättssalen under sina egna förhör. De kallas in en åt gången. Domaren ber vittnena lova att de talar sanning.

Föräldrar eller förmyndare till personer under 18 år har rätt att vara närvarande vid rättegången. Andra personer, såsom socialarbetare, stödpersoner och tolkar, kan också närvara vid rättegången.

Rättegångar är oftast offentliga och då kan det även finnas utomstående med på plats. Om rättegången tar upp väldigt personliga saker kan du begära att inga utomstående får närvara.

VAD GÖR JAG VID EN RÄTTEGÅNG?

En rättegång kan ta flera timmar. Vid behov tar man pauser. Ta med dig något att äta eller pengar att köpa ett mellanmål med.

Du kan klä dig i dina vanliga kläder. Kom i tid. I de flesta tingshus utförs en säkerhetskontroll av alla som kommer in.

Du kanske träffar den anklagade redan i rättssalens väntsal. Om det känns jobbigt att träffas kan du vänta lite längre bort i väntan på man ropar in er i salen via högtalaren. Du kan även på förhand fråga om det finns möjlighet att slippa träffa den anklagade helt och hållet.

Stäng av telefonen då du går in i rättssalen. Förbered dig på att man ber dig att med egna ord berätta hur brottet gick till och vilka skador som uppstod. Tala tydligt och hörbart i mikrofonen på bordet. I tingsrätten spelas din berättelse in på video.

Vid rättegången måste du tala sanning. Domaren och nämndemännen avlägger sin dom på basis av det de får höra i rättssalen. Därför måste du berätta allt på nytt även om du redan har berättat allt för polisen. Berätta allt så noggrant som möjligt även om det känns pinsamt eller om man har bett dig hålla tyst. Vid rättegångar är man van vid att höra intima och känsliga saker. Det är inte pinsamt att gråta eller få ångest då man talar om svåra saker. Om polisen under förundersökningen har spelat in ditt förhör är det möjligt att man under rättegången endast tittar på inspelningen och då behöver du inte personligen närvara vid rättegången.

Håll dig lugn även om den anklagade ljuger, talar nedsättande eller till och med överför skulden på dig. Lagen ålägger inte den anklagade att tala sanning. Alla som avlägger en dom vet om och tar hänsyn till det och det minskar inte värdet på din berättelse.

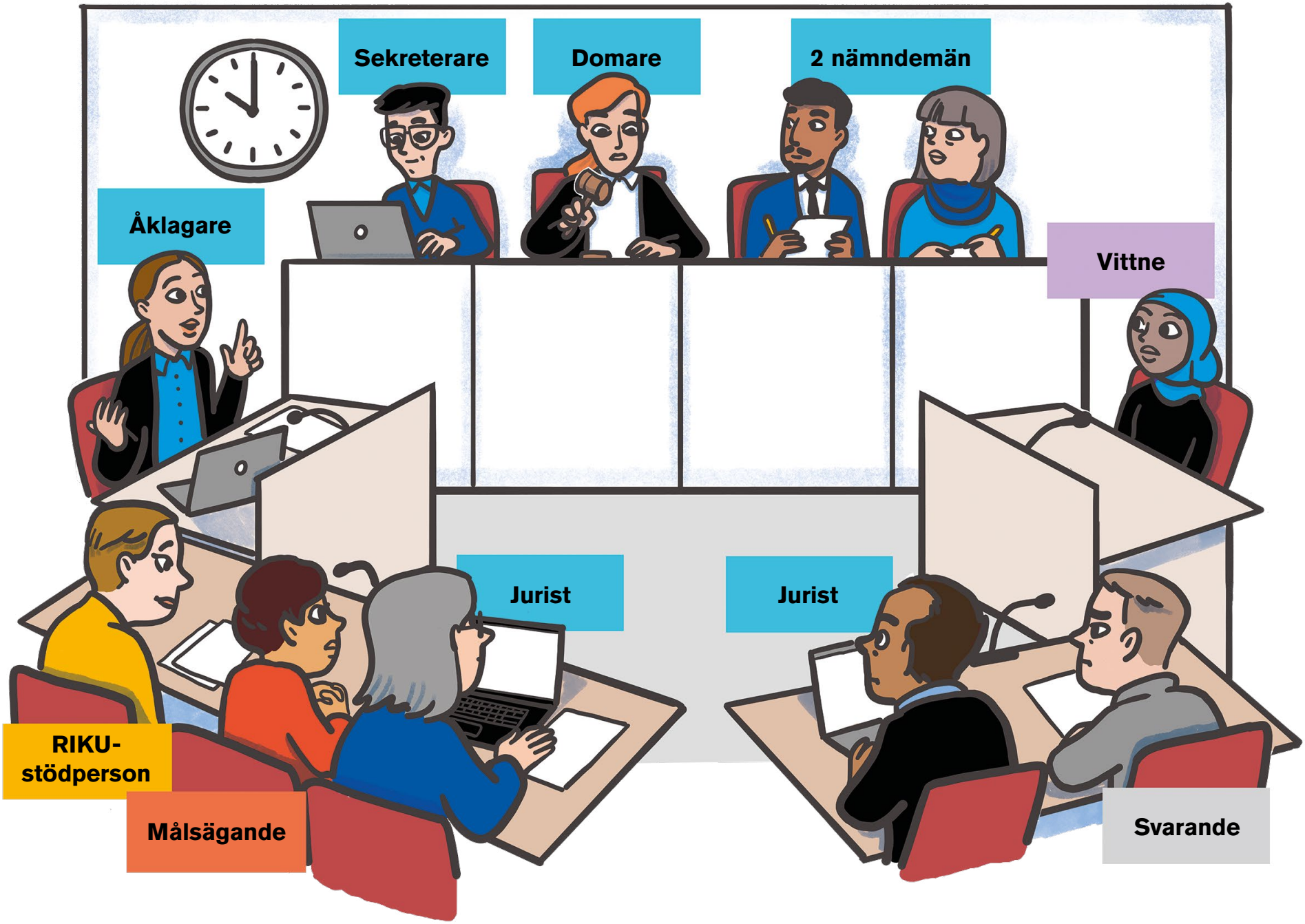
Du kan också få ytterligare frågor. Säg till om du inte minns allt eller inte förstår frågan. Du kan be om en paus om du börjar må dåligt eller om du till exempel måste gå på toaletten.

NÄR OCH VAR FÅR MAN ETT AVGÖRANDE I RÄTTEGÅNGEN?

Avgörandet i rättegången, dvs. domen, kan meddelas i slutet av rättegången. Den kan också meddelas på en separat angiven dag, så kallad kanslidom. I praktiken får du den då per e-post, om tingsrätten har din e-postadress.

Om du har ett rättegångsbiträde skickas domen till biträdet. Domen kan överklagas till hovrätten och för det behövs ibland tillstånd till fortsatt behandling. Efter hovrättens beslut kan du vid behov söka besvärstillstånd hos högsta domstolen.

Sekreterare
Domare
2 nämndemän
Åklagare
Vittne
Jurist
Jurist
RIKU-
stödperson
Målsägande
Svarande

VARFÖR BEHÖVER JAG ETT RÄTTEGÅNGSBITRÄDE OCH VAR ANLITAR JAG ETT SÅDANT?

Ett rättegångsbiträde, dvs. en jurist, behövs ofta när ett brottmål behandlas i en rättegång. Rättegångsbiträdet ger dig råd och ser till att det läggs fram ett krav på skadestånd för de skador du orsakats. Det är bra att anlita ett rättegångsbiträde senast när polisens förundersökning är klar och brottmålet överlämnas till åklagaren för åtalsprövning. Särskilt vid sexualbrott och vid polisförhör är det bra att ha med ett rättegångsbiträde.

Du kan anlita ett rättegångsbiträde från en privat advokat- eller juridisk byrå (**asianajajat.fi**). När du väljer rättegångsbiträde ska du försäkra dig om att personen har erfarenhet av brottmål. Alternativt kan du fråga om hjälp på en rättshjälpsbyrå.

VILKEN TYP AV SKADESTÅND KAN JAG KRÄVA?

Du kan kräva skadestånd för de skador som orsakats av brottet bland annat då du har skadats fysiskt eller sexuellt. Du kan även ansöka om ersättning då har till exempel har blivit slagen eller sparkad eller orsakats rädsla med eggvapen eller andra redskap eller annat psykiskt lidande som påverkar ditt liv negativt, eller om brottet på annat sätt har orsakat kostnader, till exempel sjukvårdskostnader, inköps- eller reparationskostnader för stulen eller skadad vara. Kom ihåg att spara kvittona över kostnaderna.

VAD HÄNDER OM GÄRNINGSMANNEN INTE BETALAR SKADESTÅNDET?

Även om gärningsmannen ska betala för skadorna som brottet orsakat händer det inte alltid. Du kan ansöka om ersättning från Statskontoret genast efter domen. Om gärningspersonen inte betalar de ersättningar som har fastställts eller om du inte får all ersättning från Statskontoret, kan du ansöka om att få ersättningarna genom utsökning.

Ditt rättegångsbiträde kan hjälpa dig att skriva en ansökan. Statskontoret brukar inte ersätta sakskador förutom då de har uppstått i samband med misshandel.

VAD KOSTAR ALLT DETTA?

Själva rättegången orsakar inga kostnader för dig om åklagaren åtalar gärningsmannen. Kostnader kan uppstå för rättegångsbiträdets arvode vilket låginkomsttagare inte brukar behöva betala. Dina föräldrars inkomster beaktas inte. Ytterligare information får du genom att kontakta rättshjälpsbyrån på **oikeus.fi**.

Din familjs hemförsäkring kan innefatta en rättsskyddsförsäkring som kan täcka dessa kostnader. Vid vissa brott, såsom sexualbrott, våldsbrott som utförts av en närstående eller grova våldsbrott, kan staten betala kostnaderna för rättegångsbiträdet.

I brottmål kan du alltid kontakta en privat advokat som utreder hur dina rätte-gångskostnader kan täckas.

VAR KAN JAG FÅ HJÄLP?

Om du utsätts för brott behöver du inte vara ensam. Prata gärna om det som skett med dina föräldrar eller någon annan vuxen som du litar på. Många gånger hjälper det också att tala med vänner.

Om upplevelsen tynger dig eller om du vill ha råd kring praktiska frågor kan du vända dig till hjälpande instanser, såsom polisen, skolsköterskan, kuratorn eller en bekant ungdomsarbetare. Du hittar information och möjligheter till diskussion med en psykolog även på nätet. På nätet kan du även vara anonym.

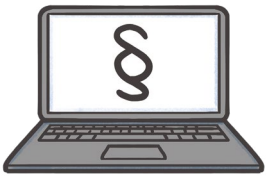
Du kan även söka hjälp om det förekommer våld i din familj, även om du inte utsätts själv för våldet. Berätta också för dina vänner var det finns hjälp ifall också de har utsatts för brott.

Riksomfattande tjänster i brottsrelaterade frågor:

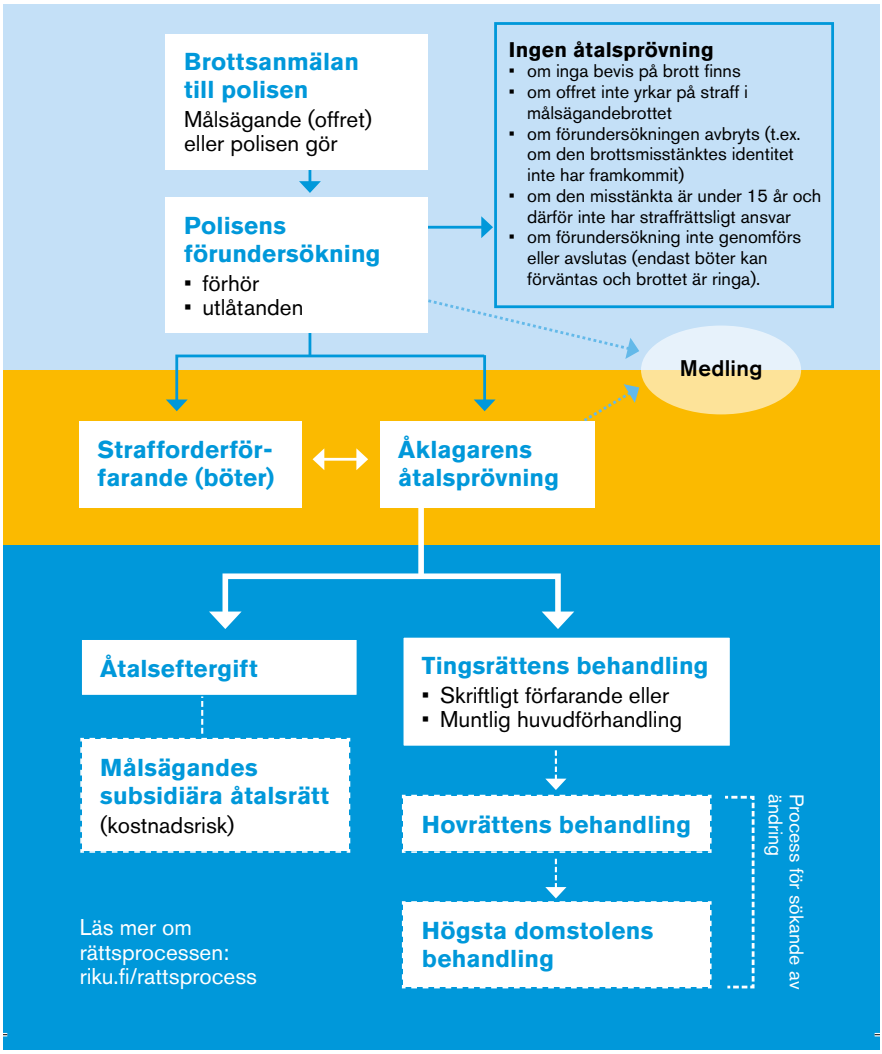
- Polisen: **poliisi.fi**
- Brottsofferjouren: **riku.fi/nuoret**
  - RIKUchat: **riku.fi/chat**
- Befolkningsförbundets sidor för unga: **vaestoliitto.fi/nuoret**
- Förbundet för mödra- och skyddshem: **ensijaturvakotienliitto.fi**
- Våldtäktskriscentralen Tukinainen: **tukinainen.fi**
- Rädda Barnen: **pelastakaalapset.fi/nettiturvallisuustyo**
- Kvinnolinjen: **naistenlinja.fi**
- Rättshjälpsbyråer: **oikeus.fi**
- Privata advokatbyråer: **asianajajat.fi**
- Netari: **netari.fi**
- Medling vid brott och konflikter: **thl.fi/sovittelu**
- Polisen i sociala medier: **poliisi.fi/some**

Andra internetadresser:

- Mannerheims Barnskyddsförbund: **mll.fi/nuorille**
- MIELI Psykisk Hälsa Finland rf: **mieli.fi**
  - Sekasin-chat: **sekasin247.fi**
- FRK – De ungas skyddshus: **punainenristi.fi/hae-apua-ja-tukea/nuortenturvatalot/**
- Tyttöjen Talo: **tyttojentalo.fi**
- Poikien Talo: **poikientalo.fi**

BEHANDLING AV BROTTMÅL I RÄTTSPROCESSEN

Domstolens alternativ för avgörande:
Böter, villkorlig fängelsedom, ovillkorlig fängelsedom, samhällstjänst, ungdomsstraff, övervakningsstraff, påföljdseftergift, otillräknelig eller förkastande av åtal.

Ytterligare information om straff: **rikosseuraamus.fi**

Anteckningar

BROTTSOFFERJOUREN
RIKOSUHRIPÄIVYSTYS

riku.fi